

«ЖҮРЕККЕ ЖЫРЛАРЫН ҰЯЛАТҚАН ТӨЛЕГЕН АЙБЕРГЕНОВ»

Гулжайнар Бектай қызы Байдуллаева

Ташкент облысы Шыршық мемлекеттік педагогика институтының

Қазақ тілі және әдебиеті бағытының I курс студенті

Ғылыми жетекші: Жандос Абдазимович Байзаков

АННОТАЦИЯ

Кең дарияны сусындатқан Төлеген Айбергенов ақынның өлеңдеріне басқа жандардың ой пікірлері. Ақынның өлеңдеріне келешек ұрпаққа деген мінездемелері туралы түсінік.

Кілтті сөздер: өнер тұлғасы, дарын иесі, келеңсіз кезең, тәрбиелік мәні.

ANNOTATION

Tolegen Aibergenov, who watered the wide river. The concept of the characteristics of the poet's poems for future generations.

Keywords: personality, talent, negative period, educational value.

Дүниеде бір ақын бар,

Біреу танып, біреу танымаған.

Сол ақынды жырларымен сусындатқан,

Әрбір жанға жылу сыйлайтын.

Жырлары барда,

Қалайша көңілге сыйдырмаспыз жырларын.

Бұл ақынды танимыз енді бүгін,

Өзі білген өмірдегі өткен күннен.

Жырлайық, жырларын құрметпенен,

Айбергеновтей лайықты ақынменен.

Төлеген Айбергенов 1937 жылы 8 наурызда Қарақалпақ елінің Қоңырат деген жерінде дүниеге келген. Жетісу тайпасының Табын руынан шыққан 1959 жылы Ташкенттің Низами атындағы педагогика институтының қазақ тілі мен әдебиеті факультетін бітіріп, туған ауылында мұғалімдік қызмет атқарады.

Шымкент облысының Сарағаш ауданындағы кешкі жастар мектебінде директор болып 1965 жылдан Қазақстан жазушылар одағы жанындағы әдебиетті насихаттау бюросында қызмет істеді.

Төлеген Айбергеновтің «Ақ ерке, Ақ жайық», «Жаңғырған Маңғыстау», «Қазақстан», «Сені ойладым», «Мені ойла», «Ақ қайыңдар», «Бір тойым бар», т.б. өлеңдеріне жазылған әндер ел арасында кеңінен танымал. Мына бір өлеңінде:

- Маңғыстау маңғаз өлке шежірелі
- Киелі бабалардың өзіме еді.
- Ақ таулар бара қалсам құшақ жайып,
- Құлыным келдіңбе деп, көз тігеді.
- Ежелгі даңқыменен бай, көркімен
- Қастерлеп үш жүз алпыз әулиесін,
- Әлемді тандандырып желкен керген.

Төлеген Айбергеновтің өлеңдері республикалық баспасөзде 1957 жылдан жарияланды. 1961 жылы шыққан «жас дәурен» атты топтама жинақта басылды. 1997 жылы ақынның «Таңдамалы өлеңдер» жинағы мен ол туралы жазылған «Біргемін мен сендермен» атты естелік кітабын жарық көрді. Содан соң оның ел арасына танымал болған «Ана» туралы өлеңінде

- Арманыңды ақтарамба жүрегімді тербесен
- Айға сіңілі, қарындассың қасиетті жерге сен.
- Мен өзінді теңдесі жоқ құдірет деп түсінем
- Сендік қуат мың есе артық жердің тарту күшінен.

Ана керек, о адамдар ана керек адамға

Анасыздар аң сияқты күн кешіп жүр ғаламда.

Пікірімді ұнатпаған таптық та дер дананы,

Даналықтың қажеті жоқ сылау үшін ананы

деп ақын өзінің жүрегіндегі ой маржандарын осы бір өлеңге төгіп салады.

Аналарымыздың осы бір қасиетін, перзентіне деген мейір-шапағаты, сүйіспеншілігін жырлаумен бірге бауырмалдылыққа бөлейді. Осы бір өлеңнен оқырмандар деген бір түйдек қорытындыны түйіндейді. Ақын Төлеген Айбергенов өлеңде ананың бейнесін сызғандай етіп дәріптейді. Міне, ана деген сөздің өзі ғана барлық асыл қасиеттерді өз мойына алады. Қазақтың арнасы кең жыр дариясына сонау алпысыншы жылдар аяғында бір бүйірден апшып келіп, бір ақжал толқын ұрғаны есте. Төлеген толқын. Арқырап ақжалданып шиыршық атап келген толқын.

1925-1934 жылға дейін баспасөзде және баспа орындарын да әр түрлі қызметтер атқарады. жылдары «Қазақ әдебиеті» газетінің редакторы болып істейді. 1934-1937 жылы жазықсыз тұтқындалып, қызыл қырғын саяси репрессиясының құрбаны болды. Сол 28 тамыз күні қайтыс болды. Бұрын дәрі ішіп көрмеген адам еді. Бас аяғы бір айдың ішінде аурудан сылқ құлады.

Қорыта келе, Төлеген Айбергенов осы келеңсіз өмірінде, тек қана өз дәуірінің дарынды тұлғасы емес, келешек ұрпақтыңда танымал ақыны болуымен қатар өлеңдері қыл қаламнан сиядай боп аққан аса кемел өнер тұлғасы.

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Батыс Қазақстан облысы энциклопедия Алматы «Арыс» баспасы 2002 жыл
2. Саяси түсіндірме сөздік Алматы 2007 жыл
3. Ислам энциклопедиялық оныңтомалық Алматы 2010 жыл.